

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

BS/217/2002

PO WYBORACH SAMORZĄDOWYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- Głównym powodem wzięcia udziału w tegorocznych wyborach samorządowych - według deklaracji badanych - była chęć poparcia określonych osób kandydujących w ich okręgu wyborczym (65%). Dla blisko połowy głosujących (48%) był to przede wszystkim obywatelski obowiązek. Zamiar uniemożliwienia dojścia do władzy nieodpowiednim osobom motywował 27% wyborców, a dla 17% ważne było wsparcie kandydatów popieranego przez siebie ugrupowania.
- Wśród głównych powodów nieuczestniczenia w wyborach podawano nieinteresowanie się polityką (29%) oraz brak pozytywnych zmian w sytuacji obywateli i kraju (26%). W nieco mniejszym stopniu na absencję wpłynęło przekonanie, że jednostkowy głos nie będzie miał wpływu na wynik wyborów (20%). Dość liczne grupy badanych zrezygnowały z udziału w głosowaniu z racji nieznamości kandydatów (18%), niemożności podjęcia decyzji, na kogo oddać głos (17%), oraz ze względu na brak odpowiednich kandydatów (16%).
- Z porównania deklaracji ankietowanych wynika, że w tym roku sympatie partyjne odegrały mniejszą rolę niż w poprzednich wyborach samorządowych. Najwięcej badanych zapewnia, że podejmując decyzję wyborczą w głosowaniu do wszystkich szczebli samorządu kierowali się przede wszystkim osobami kandydatów, nie zaś nazwami partii, które ich rekomendowały.
- Prawie co drugi respondent znający wyniki wyborów do rad poszczególnych szczebli i pierwszej tury głosowania na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast był z nich zadowolony (49%). O połowę mniej osób (25%) wyrażało niezadowolenie z tych rezultatów. Mimo iż najlichniesza grupa badanych (43%) nie spodziewa się żadnych zmian w swym mieście lub gminie w wyniku wyborów samorządowych, niewiele mniej osób (39%) ma jednak nadzieję na pozytywne zmiany.

Ostatnie wybory samorządowe były traktowane zarówno przez partie polityczne, jak i dużą część mediów nie tylko jako batalia o władzę na poziomie lokalnym, ale jako empiryczny sprawdzian poziomu aktualnego poparcia dla poszczególnych ugrupowań na poziomie ogólnopolskim. W powyborczych komentarzach pojawiały się opinie, że w wyborach do rad różnych szczebli największy sukces odniosły Samoobrona i LPR, ugrupowania budujące swój wizerunek na kontestacji istniejącego systemu politycznego i krytyce pozostałych ugrupowań. Inni specjaliści zwracali uwagę, że wybory te nie do końca odzwierciedlają ogólny układ sympatii partyjnych, gdyż w ich sumarycznym wyniku - z racji specyfiki - w większym stopniu są uwzględnione opinie respondentów z małych miejscowości, natomiast w mniejszym stopniu - sympatie mieszkańców największych miast. W powyborczym sondażu¹ zapytaliśmy ankietowanych o stopień upolitycznienia ich decyzji w czasie głosowania - czym rzeczywiście kierowali się popierając tego, a nie innego kandydata. Interesowały nas także motywy uczestnictwa lub nieobecności na wyborach. Trzeba zaznaczyć, że realizacja sondażu zbiegła się w czasie z przeprowadzaniem drugiej tury wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

KTO NIE POSZEDŁ NA WYBORY?

W październikowych wyborach do samorządów udział wzięło nieco ponad dwie piąte uprawnionych do głosowania (44,23%). Mimo odbywających się po raz pierwszy w tym roku bezpośrednich wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, co - jak przewidywano - miało zwiększyć zainteresowanie Polaków uczestnictwem w głosowaniu, frekwencja okazała się nieco niższa od rejestrowanej w poprzednich wyborach samorządowych w roku '98 (wówczas wyniosła około 46%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (150) przeprowadzono w dniach 8-11 listopada 2002 roku na liczącej 1042 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Podobnie jak przed wyborami, tak i po ich zakończeniu liczba badanych deklarujących uczestnictwo w nich z reguły przewyższała faktyczną frekwencję. Dwa tygodnie po wyborach do poszczególnych szczebli samorządów i po pierwszej turze głosowania na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast - o swoim udziale w tych wyborach mówiło 54% ankietowanych, czyli mniej więcej o 10 punktów więcej, niż wyniosła rzeczywista frekwencja. Tego rodzaju rozbieżność między deklaracjami a stanem faktycznym jest zjawiskiem bardzo dobrze znanym. Główną, choć niejedyną przyczyną składania deklaracji bez pokrycia jest niechęć części respondentów do ujawniania zachowań - ich zdaniem - nieaprobowanych społecznie, a do takich z reguły zalicza się nieobecność na wyborach. Mimo tych rozbieżności deklaracje badanych pozwalają z dużym przybliżeniem zebrać informacje na temat zróżnicowań socjodemograficznych między uczestnikami wyborów a tymi, którzy 27 października nie poszli głosować.

Z deklaracji respondentów wynika, że w tym roku - inaczej niż w poprzednich wyborach samorządowych i ubiegłorocznych wyborach parlamentarnych - w październikowym głosowaniu kobiety uczestniczyły niemal równie często jak mężczyźni (odpowiednio: 53% i 55% deklaracji uczestnictwa). Absencji wyborczej sprzyjał natomiast, podobnie jak dotychczas, młody wiek. Blisko dwie trzecie respondentów w wieku do 24 lat (62%) przyznało, że nie brali udziału w wyborach, przy czym deklaracje absencji są tu ponad dwukrotnie częstsze niż w przypadku osób starszych (w wieku od 55 do 64 lat), które relatywnie najrzadziej twierdzą, iż nie uczestniczyły w ostatnim głosowaniu (25%). Podobnie jak w przypadku innych typów wyborów na udział w tegorocznych wyborach samorządowych wyraźny wpływ miał poziom wykształcenia ankietowanych. Jednak w odróżnieniu od wyborów parlamentarnych w wyborach samorządowych zależność ta ma z reguły mniej „liniowy” charakter - udział w głosowaniu zdecydowanie najczęściej deklarują osoby z wyższym wykształceniem, natomiast wśród pozostałych respondentów odsetki głosujących są dość zbliżone. Konsekwencją specyfiki wyborów samorządowych jest też stosunkowo słabe zróżnicowanie uczestnictwa w tym głosowaniu ze względu na poziom deklarowanych dochodów oraz oceny sytuacji materialnej, choć jest ono zauważalne - im gorsze oceny, tym częstsza absencja.

Spośród grup społeczno-zawodowych przy urnach wyborczych było najmniej - tradycyjnie już - osób bezrobotnych oraz robotników niewykwalifikowanych. Tylko w niewiele większym stopniu z przysługującego im prawa wyborczego skorzystali w tym roku również robotnicy wykwalifikowani oraz pracownicy fizyczno-umysłowi. W większym stopniu niż cztery lata temu z głosowania zrezygnowali pracownicy umysłowi niższego szczebla oraz prywatni przedsiębiorcy. Wśród głosujących było najwięcej przedstawicieli kadry kierowniczej i inteligencji, a zwłaszcza rolników, którzy - jak wynika z ich deklaracji - liczniej niż przed czterema laty stawili się w lokalach wyborczych.

Tabela 1

Deklaracje uczestnictwa w wyborach samorządowych w grupach społeczno-zawodowych		
	wybory 1998*	wybory 2002
	w procentach	
Aktywni zawodowo		
- kadra kierownicza i inteligencja	67	67
- pracownicy umysłowi niższego szczebla	67	57
- pracownicy fizyczno umysłowi	42	44
- robotnicy wykwalifikowani	56	43
- robotnicy niewykwalifikowani	59	41
- rolnicy	65	72
- prywatni przedsiębiorcy	65	52
Bierni zawodowo		
- renciści	59	58
- emeryci	68	62
- gospodynie domowe	48	56
- uczniowie i studenci	52	46
- bezrobotni	43	40
Ogół badanych	59	54

* Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (101) 15-20 października ‘98, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłych Polaków (N=1094)

Podobnie jak w poprzednich wyborach samorządowych, tak i w tegorocznych frekwencja wyborcza była dość silnie zróżnicowana ze względu na wielkość zamieszkiwanej miejscowości. Do urn częściej wybierali się mieszkańcy wsi i miasteczek; stosunkowo

najrzadziej mieszkańcy dużych miast - powyżej 100 tys ludności. We wszystkich typach miejscowości, z wyjątkiem wsi, gdzie poziom deklaracji uczestnictwa w wyborach jest taki sam jak przed czterema laty, tegoroczne głosowanie przyciągnęło mniejszą rzeszę wyborców niż w roku '98. W szczególności dotyczy to mieszkańców największych miast, wśród których w stosunku do wyborów sprzed czterech lat spadek w deklaracjach uczestnictwa jest stosunkowo największy (15 punktów procentowych).

Tabela 2

Miejsce zamieszkania	Deklaracje udziału w wyborach samorządowych przeprowadzanych:	
	11.10.1998	27.10.2002
	w procentach	
Wieś	63	63
Miasto do 20 tys. mieszkańców	70	60
Miasto od 20 do 100 tys.	56	53
Miasto od 101 do 500 tys.	50	41
Miasto powyżej 501 tys. mieszkańców	58	43
Ogół badanych	59	54

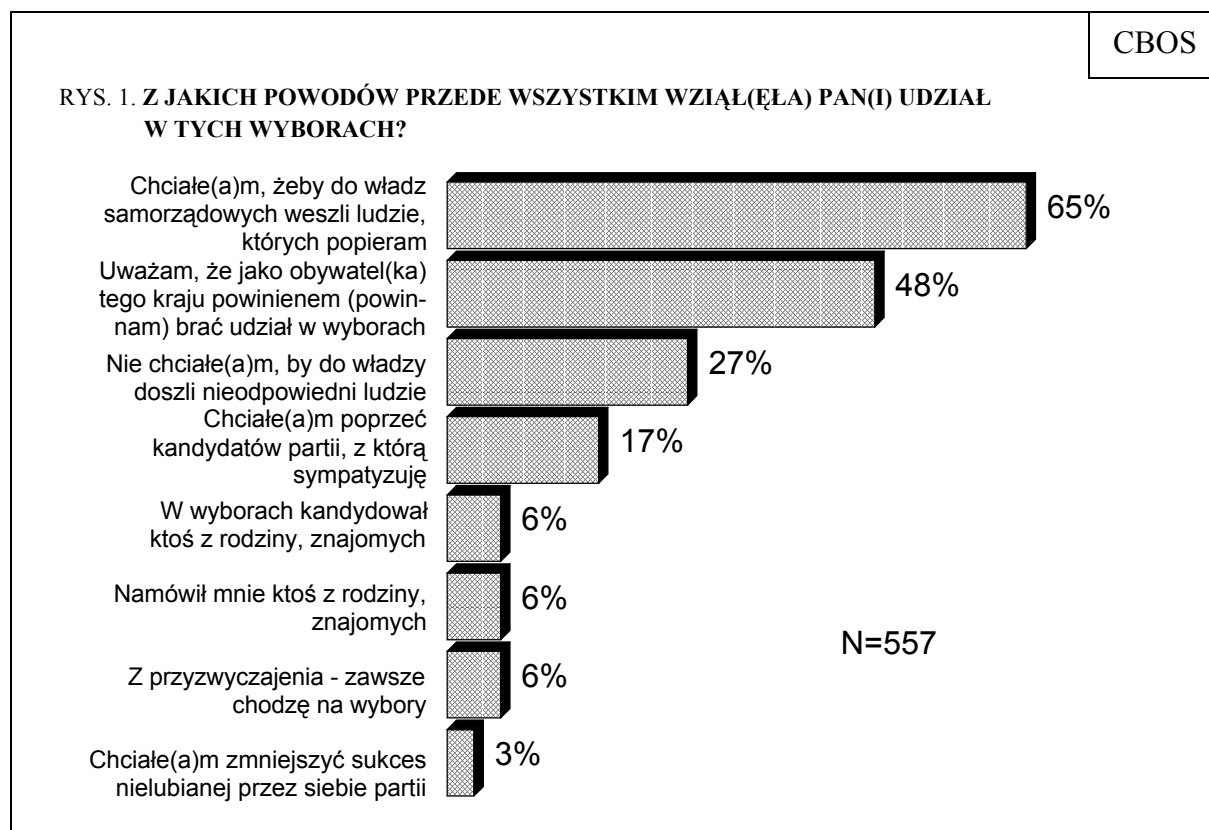
Udział w wyborach radnych i w pierwszej turze wyborów wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast niemal równie często deklarują osoby o lewicowych (61%) i prawicowych (63%) poglądach politycznych. Spośród elektoratów głównych ugrupowań politycznych wśród wyborców było najwięcej zwolenników PSL oraz LPR, a stosunkowo najmniej - sympatyków Platformy Obywatelskiej.

Tabela 3

Czy brał(a) Pan(i) udział w wyborach samorządowych 27 października tego roku?	Elektoraty głównych ugrupowań politycznych					
	LPR	PO RP	PSL	PiS	Samoobrona	SLD
	w procentach					
Tak	84	70	87	80	76	77
Nie	16	30	13	20	24	23

MOTYWACJE UDZIAŁU W WYBORACH I PRZYCZYNY ABSENCJI WYBORCZEJ

Zdecydowana większość respondentów deklarujących uczestnictwo w październikowym głosowaniu (65%) motywowała swój udział przede wszystkim chęcią poparcia określonych osób kandydujących w ich okręgu wyborczym. Niespełna co drugi badany (48%) uznał, że uczestnictwo w wyborach było po prostu jego obywatelskim obowiązkiem. Trzecim co do znaczenia powodem - wskazywanym przez 27% ankietowanych - było tzw. głosowanie negatywne, czyli chęć uniemożliwienia dojścia do władzy nieodpowiednim osobom. Tylko co szósty respondent (17%) uzasadniał swoje uczestnictwo w wyborach *stricte* politycznie - chęcią wsparcia kandydatów popieranej przez siebie partii. Całkiem już znikoma grupa badanych (3%) udała się do urn głównie po to, by utrudnić zwycięstwo nieakceptowanej przez siebie czy konkurencyjnej partii. Co szesnastą osobę (6%) skłoniły do udziału w wyborach przede wszystkim względy natury osobistej - chęć udzielenia poparcia komuś z rodziny, znajomych. Tyle samo respondentów przyznaje, że do urn udali się głównie za namową rodziny czy przyjaciół.

Odsetki nie sumują się do stu, ponieważ badani mogli wybrać dwa powody

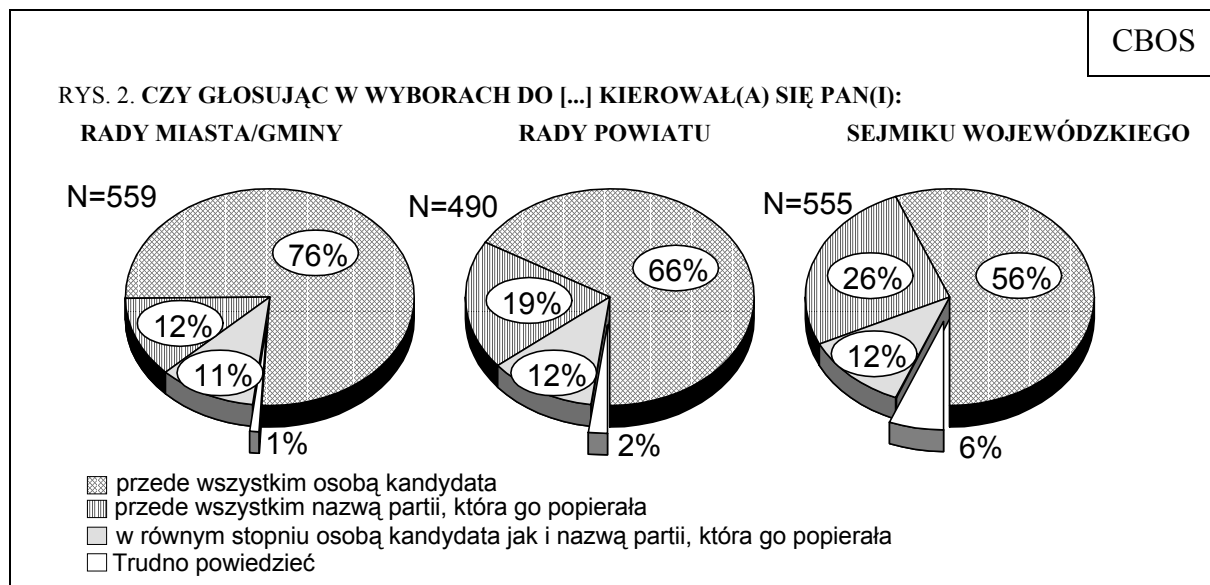
Bardziej zróżnicowane są motywacje dotyczące nieuczestniczenia w wyborach. Stosunkowo najliczniejsza grupa badanych (29%) tłumaczy swoją absencję w październikowym głosowaniu brakiem zainteresowania polityką. Niewiele mniejsza grupa (26%) to osoby zniechęcone do polityki i wyborów jako takich - rozczarowane nieskutecznością wyborczej weryfikacji rządzących i brakiem pozytywnych zmian w sytuacji ich samych i kraju. W nieco mniejszym stopniu (20% wskazań) na absencję wyborczą wpłynął w tym roku brak poczucia podmiotowości politycznej i przeświadczenie, że jednostkowy głos i tak nie będzie miał znaczenia dla wyniku wyborów. Relatywnie liczne grupy niedoszłych wyborców zrezygnowały z udziału w głosowaniu z racji nieznajomości kandydatów (18%), niemożności podjęcia decyzji, na kogo oddać swój głos (17%), a także przekonania, że w ogóle nie ma odpowiednich kandydatów, na których warto byłoby głosować (16%). Kolejne 16% badanych zrezygnowało z udziału w głosowaniu ze względu na generalnie niską ocenę rangi wyborów samorządowych. Warto podkreślić, iż stosunkowo najmniej znaczącym powodem absencji wyborczej (poza przyczynami natury zdrowotnej lub losowej) okazało się nadmierne upartyjnienie tych wyborów. Taki powód swej nieobecności podał co dziewiąty ankietowany nieuczestniczący w październikowym głosowaniu (11%).

CBOS	
Dlaczego nie wziął(ęła) Pan(i) udziału w tych wyborach?	
	N=480
W ogóle nie interesuję się polityką	29%
Mam dość wyborów - ciągle są jakieś wybory i niczego to nie zmienia w sytuacji ludzi i kraju	26%
Ponieważ uznałem(a)m, że mój głos i tak nie będzie miał znaczenia dla wyniku wyborów	20%
Nie znałem(a)m kandydatów startujących w tych wyborach	18%
Nie mogłem(a)m się zdecydować, na kogo głosować	17%
Nie było odpowiednich kandydatów, na których mógł(a)bym zagłosować w tych wyborach	16%
Ponieważ te wybory w gruncie rzeczy są mało ważne; to, kto wygra, praktycznie nie ma większego znaczenia	16%
Nie miałem(a)m czasu, musiałem(a)m załatwić inne ważne sprawy w tym czasie, byłem(a)m poza miejscem zamieszkania	16%
Byłem(a)m chory(a), jestem niepełnosprawny(a)	15%
Nie odpowiadało mi, że kampania wyborcza była zdominowana przez politykę, a zbyt mało mówiono o sprawach lokalnych	11%
Inne powody	8%
Trudno powiedzieć	-

Odsetki nie sumują się do stu, ponieważ badani mogli wybrać trzy powody

STOPIEŃ UPARTYJNIENIA WYBORÓW RADNYCH

Deklaracje ankietowanych potwierdzają prawidłowość znaną już z poprzednich wyborów samorządowych, że głosowanie według sympatii partyjnych jest tym częstsze, im wyższy był szczebel wyborów i - co się z tym bezpośrednio wiąże - mniejsza znajomość kandydatów. Trzy czwarte uczestników wyborów twierdzi, że głosując do **rady swego miasta** czy **gminy** kierowało się przede wszystkim osobami samych kandydatów, sympatie partyjne miały decydujące znaczenie tylko dla co ósmego wyborcy. Jednak należy zaznaczyć, że na ten wynik w pewnej mierze mógł wpłynąć fakt, że w części gmin wybory miały charakter większościowy, a część okręgów była jednomandatowa. Również na poziomie **powiatów** większe znaczenie dla głosujących miały osoby poszczególnych kandydatów niż ich przynależność partyjna. Rekomendacją partii politycznych kierował się tu już prawie co piąty wyborca, a dla jednej ósmej była ona równie znacząca jak osoba samego kandydata. W przypadku wyborów do **sejmików wojewódzkich** proporcje te jeszcze wyraźniej przechylają się ku głosowaniu według sympatii partyjnych, choć i na tym szczeblu wyborów większość głosujących (56%) brała pod uwagę, jak twierdzi, przede wszystkim osobę kandydata. Rekomendacje partyjne miały natomiast kluczowe znaczenie dla jednej czwartej głosujących, a dodatkowo 12% wyborców brało je pod uwagę na równi z osobami samych kandydatów.

Z porównania obecnych deklaracji badanych ze składanymi przed czterema laty wynika, że w tym roku sympatie partyjne odegrały mniejszą rolę niż w poprzednich wyborach samorządowych. Czy w istocie oznacza to, że tegoroczne wybory były mniej „upartyjnione” od poprzednich? Odpowiedź na to pytanie nie jest jednoznaczna, tym bardziej że obserwowane zmiany dotyczą głosowania nie tylko do sejmików wojewódzkich czy nawet rad powiatów, ale zaznaczają się na wszystkich szczeblach wyborów.

Różnice w deklaracjach mogą wynikać z wielu różnych czynników. Po pierwsze - wydaje się, że dla ankietowanych podejmowanie decyzji wyborczej na zasadzie wyboru spośród konkretnych osób jest czymś bardziej naturalnym, a jednocześnie bardziej „właściwym” niż głosowanie np. na listę partyjną. Stąd też z reguły zawyżany jest odsetek deklaracji zakładających kierowanie się przy podejmowaniu decyzji wyborczych głównie zaletami samych kandydatów. Po drugie - obecnie odmiennie niż przed poprzednimi wyborami kształtuje się kwestia zaufania do partii politycznych i w ogóle postrzegania polityki. Wiele wskazuje na to, że znaczniejsza niż cztery lata temu część polskiego społeczeństwa nie czuje się wystarczająco reprezentowana przez ugrupowania funkcjonujące na naszej scenie politycznej, z czego może wynikać mniejsza gotowość badanych do kierowania się w głosowaniu na radnych wyłącznie lub prawie wyłącznie rekomendacjami partyjnymi. Wreszcie po trzecie - i jak się wydaje najistotniejsze - w odróżnieniu od poprzednich wyborów samorządowych tegoroczne głosowanie odbywało się przy odmiennym i zdecydowanie mniej czytelnym dla wyborców kształcie sceny politycznej. Wówczas o wpływy we władzach lokalnych rywalizowały ze sobą dwie największe formacje polityczne - rządząca AWS oraz opozycyjny SLD. Obecne rozbicie prawej strony sceny politycznej sprawiło, że szereg ugrupowań startowało w różnych konfiguracjach z innymi partiami oraz pod różnymi nazwami w różnych częściach kraju, przez co tworzone przez nie komitety mogły być w ogóle nieidentyfikowane z konkretnymi ugrupowaniami.

Tabela 4

	Czy głosując w wyborach [...] kierował(a) się Pan(i):					
	do rady miasta/gminy		do rady powiatu		do sejmiku wojewódzkiego	
	1998	2002	1998	2002	1998	2002
	w procentach					
- przede wszystkim osobą kandydata	62	76	52	66	42	56
- przede wszystkim nazwą partii, która go popierała	20	12	29	19	38	26
- w równym stopniu osobą kandydata jak i nazwą partii, która go popierała	16	11	17	12	17	12
Trudno powiedzieć	2	1	2	2	3	6

Dla decyzji wyborców kluczowe znaczenie ma przede wszystkim stopień znajomości kandydatów na radnych wynikający głównie z wielkości miejscowości, w której mieszkają. Generalnie im większa miejscowość, tym większy stopień anonimowości społeczności lokalnych, czyli mniejsza znajomość kandydatów i - co za tym idzie - większa skłonność wyborców do głosowania według logiki sympatii partyjnych. O ile na poziomie gmin co najmniej cztery piąte mieszkańców wsi i najmniejszych miast głosowało kierując się głównie osobą kandydata, o tyle wśród mieszkańców największych miast odsetek ten wynosi nieco ponad połowę, a blisko co trzeci uczestnik wyborów głosował wyłącznie według sympatii partyjnych. Wśród mieszkańców największych aglomeracji w głosowaniu do rady powiatu i sejmiku wojewódzkiego odsetki ankietowanych kierujących się osobą kandydata i głosujących według klucza partyjnego są już bardziej zbliżone (odpowiednio: 45% i 35% w wyborach do rady powiatu oraz 46% i 36% - w wyborach do sejmików wojewódzkich). Natomiast w obu typach głosowań wśród mieszkańców najmniejszych miejscowości przewagę mają badani deklarujący głosowanie na konkretne osoby (odpowiednio: 73% i 59% wśród mieszkańców wsi).

**MOTYWACJE WYBORCZE W GŁOSOWANIU NA WÓJTÓW,
BURMISTRZÓW I PREZYDENTÓW MIAST**

W tym roku po raz pierwszy Polacy bezpośrednio decydowali o tym, kto w ich miejscowości zostanie wójtem, burmistrzem lub prezydentem miasta. Co decydowało o ich wyborze, jakimi przesłankami kierowali się głosując na tego, a nie innego kandydata?

Ponad połowa ankietowanych (52%) twierdzi, że przede wszystkim brała pod uwagę kompetencje i kwalifikacje kandydata do przyszłej funkcji. Czynniki te wskazywany był wyraźnie najczęściej. Drugim wymiarem ocen ważnym dla respondentów przy podejmowaniu decyzji było doświadczenie samorządowe kandydata. Ponad jedna trzecia badanych (36%) wskazała czynnik świadczący o ogólnym doświadczeniu kandydata w pracy samorządowej; niespełna jedna trzecia (31%) stwierdziła wprost, że głosowała na kandydata mającego doświadczenie i sprawdzonego na stanowisku, o które ponownie się ubiega. Tyle samo ankietowanych (31%) brało pod uwagę przede wszystkim program kandydata - jakość oraz realność zgłaszanych pomysłów mających poprawić sytuację w ich miejscowości. Ponad jedna czwarta badanych (27%) w swej decyzji uwzględniała opinie na temat uczciwości kandydata i tego, czy i w jakim stopniu postrzegany jest on jako człowiek odporny na korupcję. Mniejsze grupy respondentów wskazywały na inne czynniki: co siódmy (14%) brał pod uwagę to, czy kandydat jest związany z obecnymi władzami czy też przeciwnie - będzie w stanie rozbić układy partyjne i personalne rządzące w ich miejscowości; tyle samo osób określiło ogólnie swoje motywacje jako wiarę, że wybór tego, a nie innego kandydata pomoże poprawić los zwykłych ludzi; minimalnie mniej głosujących (12%) deklarowało, że w wyborze wójta, burmistrza lub prezydenta miasta kierowało się przede wszystkim rekomendacją partyjną kandydatów.

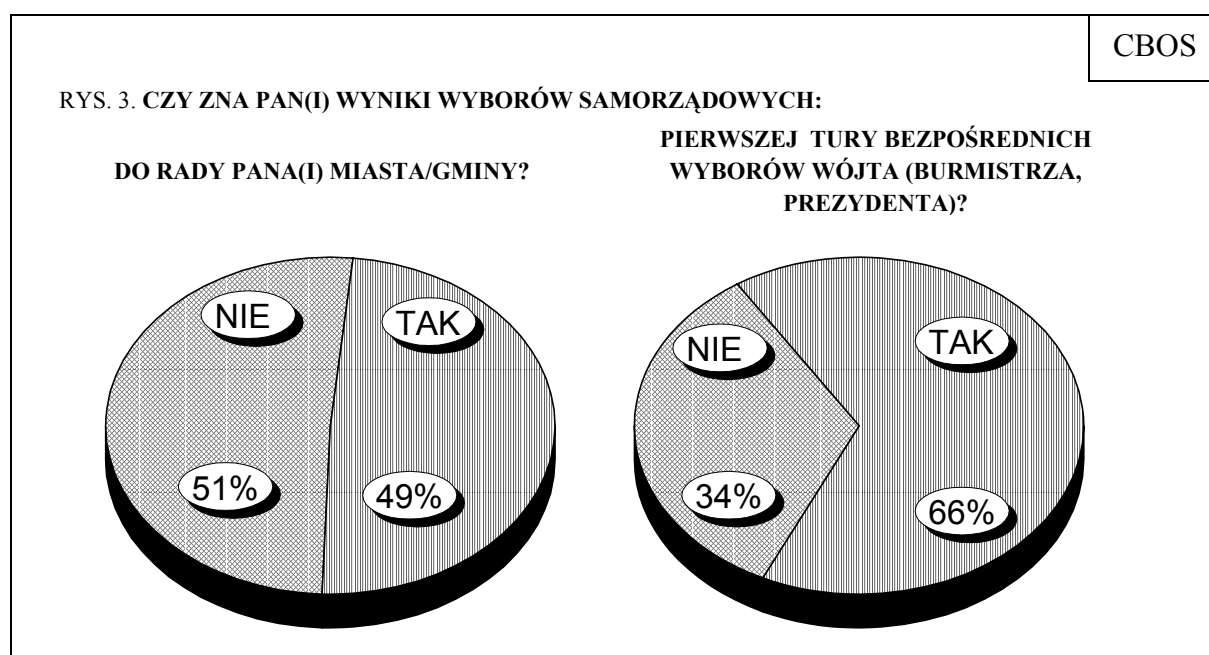
CBOS	
Czym przede wszystkim przekonał(a) Pana(ią) do siebie kandydat, którego poparł(a) Pan(i) w wyborach wójta/burmistrza/prezydenta miasta? Co zadecydowało, że oddał(a) Pan(i) swój głos na tego właśnie kandydata?	
	N=553
Jest człowiekiem wykształconym, kompetentnym - ma odpowiednią wiedzę, kwalifikacje, które pozwoliłyby mu dobrze pełnić tę funkcję	52%
Ma doświadczenie w pracy samorządowej	36%
Sprawdził się na stanowisku wójta/burmistrza/prezydenta miasta	31%
Ma dobry program dla miasta/gminy	31%
Jest człowiekiem uczciwym, nieprzekupnym	27%
Jest człowiekiem spoza istniejących układów, nie jest związany z dotychczasowymi władzami miasta/gminy	14%
Sukces w wyborach tego kandydata daje szansę na poprawę losu ludzi takich jak ja	14%
Mam zaufanie do sił politycznych, ugrupowania politycznego, które go popierają	12%
Głosowałem(a)m na tę osobę, aby uniemożliwić wybór innego kandydata	8%
Spośród kandydatów, na których mógł(a)bym głosować, tylko on (ona) miał(a) szansę na zwycięstwo	6%
Startował(a) w wyborach jako kandydat niezależny, niezwiązany z żadną partią polityczną	5%
Przekonali mnie znajomi, rodzina	5%
Nie kierowałem(a)m się niczym szczególnym, była to decyzji chwili	3%
Trudno powiedzieć	1%

Odsetki nie sumują się do stu, ponieważ badani mogli wybrać trzy powody

Najmniej osób jako istotną motywację swego wyboru podawało względy strategiczne. Decyzja wyborcza 8% badanych zdeterminowana była chęcią przeciwdziałania zwycięstwu jakiegoś innego kandydata, czyli była w istocie tzw. głosowaniem negatywnym. Niewielu respondentów (6%) brało pod uwagę realność wyborczego zwycięstwa kandydata. Dla 5% wyborców ważne było to, że poparta przez nich osoba startowała jako polityk niezależny, niezwiązany z żadną partią polityczną.

**ZNAJOMOŚĆ WYNIKÓW WYBORÓW DO RAD GMINNYCH
PIERWSZEJ TURY WYBORÓW BEZPOŚREDNICH**

Sądząc na podstawie znajomości wyników wyborów, najbardziej interesującą dla obywateli ich część stanowiły bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Mimo ogromnych perturbacji z liczeniem głosów, spowodowanych niewydolnością systemu informatycznego, niedługo po ogłoszeniu przez PKW oficjalnych wyników wyborów z 27 października zdecydowana większość ankietowanych twierdziła, że zna wyniki pierwszej tury głosowania na wójta, burmistrza czy prezydenta swego miasta. W mniejszym stopniu deklarowano znajomość wyników wyborów do rady miasta czy gminy - w trakcie realizacji sondażu połowa badanych była zorientowana w tej kwestii.

Zainteresowanie wynikami wyborów, co zrozumiałe, idzie w parze z zainteresowaniem polityką i uczestnictwem w samym głosowaniu. Osoby biorące udział w tych wyborach w zdecydowanej większości (67%) znały wyniki głosowania do rady swego miasta czy gminy oraz wyniki pierwszej tury wyborów bezpośrednich (83%). Wśród niegłosujących odsetki te wynosiły odpowiednio: 28 i 46.

Wynikami pierwszej tury wyborów bezpośrednich szczególnie często zainteresowani byli mieszkańcy największych miast. Mimo że w tych miejscowościach oficjalne wyniki znane były stosunkowo najpóźniej, w trakcie realizacji sondażu znało je 72% tej grupy ankietowanych. W nieco mniejszym stopniu zorientowani byli w tej kwestii mieszkańcy wsi (67%) oraz miast małych (69%) i średnich - do 100 tys. ludności (68%); najrzadziej (53%) - mieszkańcy dużych miast (od 101 tys. do 500 tys.). Z kolei znajomość wyników głosowania do rady miasta lub gminy w znacznej mierze jest odwzorowaniem zróżnicowań stopnia znajomości kandydatów ubiegających się o stanowisko radnego. Na temat składu nowej rady swego miasta lub gminy najwięcej wiedzieli mieszkańcy mniejszych miejscowości (56% deklaracji znajomości na wsi i 60% w miasteczkach); zdecydowanie słabiej zorientowani byli mieszkańcy miast dużych (37%) i największych (32%).

Mimo iż w poprzednich wyborach samorządowych frekwencja była wyższa, zainteresowanie rezultatami tegorocznego głosowania okazało się większe niż przed czterema laty. W listopadzie '98 aż 40% ogółu ankietowanych nie potrafiło określić swego stosunku do tych wyborów z racji nieznajomości ich rezultatów. W tym roku, dwa tygodnie po głosowaniu, wskaźnik ten wyniósł zaledwie 25%. Różnica ta przynajmniej po części, jak można sądzić, wynika stąd, że - w odróżnieniu od poprzednich - tegoroczne wybory władz lokalnych w trakcie realizacji sondażu nie były jeszcze zakończone i znaczną część wyborców czekała jeszcze druga tura głosowania.

Jeśli porównamy reakcje na wyniki tamtego głosowania i dotychczasowe rezultaty obecnych wyborów, to okazuje się, że stosunek do nich jest podobny. Po zakończonych wyborach radnych i w przededniu ostatecznych rozstrzygnięć drugiej tury głosowania na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast prawie połowa tych, którzy zapoznali się z wynikami wyborów, stwierdziła, że jest z nich zadowolona. O połowę mniej osób wyraziło z tego powodu swoje niezadowolenie, a niemal tyle samo nie potrafiło wypowiedzieć się w tej kwestii. Po wyborach '98 odsetek niemających stosunku do rezultatów wyborów był wyraźnie niższy, jednak proporcje między zadowolonymi z wyników i niezadowolonymi były zbliżone do obecnych.

Tabela 5

Czy ogólnie rzecz biorąc, jest Pan(i) zadowolony(a) z wyników tych wyborów?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XI '98 (N=662)*	XI '02 (N=785)*
	w procentach	
Tak	54	49
Nie	29	25
Trudno powiedzieć	17	26

* Wyniki zostały przeprocentowane po wyłączeniu kategorii „Nie interesowałem(a) się wynikami wyborów, nie znam wyników wyborów”

Podobne jak w roku '98 są także przewidywania co do zmian, jakie miałyby nastąpić w wyniku tych wyborów w miejscu zamieszkania respondentów. Tak jak przed czterema laty najwięcej osób nie przewiduje żadnych zmian w swym mieście lub gminie. Tylko niewiele mniej badanych spodziewa się jednak poprawy, a w zdecydowanej mniejszości pozostają osoby zakładające pesymistyczny scenariusz powyborczych zmian.

Tabela 6

Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w Pana(i) mieście/gminie nastąpią zmiany:	Wskazania respondentów według terminów badań	
	XI '98	XI '02
	w procentach	
- na lepsze	38	39
- na gorsze	7	4
Po wyborach nic się nie zmieni	40	43
Trudno powiedzieć	15	14

Zdaniem najliczniejszej grupy badanych (43%), wybory te nie będą miały istotnego znaczenia także w skali kraju. Tylko nieco ponad jedna czwarta ankietowanych jest zdania, że przyniosą one jakieś zmiany na lepsze.

Tabela 7

Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w kraju nastąpią zmiany:	Wskazania badanych według terminów badań	
	XI '98	XI '02
	w procentach	
- na lepsze	37	28
- na gorsze	9	6
Po wyborach nic się nie zmieni	34	43
Trudno powiedzieć	20	23

Stosunek do rezultatów wyborów różnicuje przede wszystkim wielkość miejscowości. Zadowolenie z ich wyników wyraża ponad połowa mieszkańców wsi (57% wśród znających wyniki wyborów) oraz najmniejszych miast (54%). W znacznie mniejszym stopniu deklaracje takie składają osoby mieszkające w dużych miastach i największych aglomeracjach (po 39%). Podobnie - ze względu na miejsce zamieszkania - zróżnicowane są oczekiwania co do zmian, jakie miałyby nastąpić po wyborach w miejscu zamieszkania respondenta. Poprawy sytuacji w swojej gminie spodziewają się przede wszystkim mieszkańcy wsi (44%), stosunkowo najrzadziej (31%) osoby mieszkające w dużych miastach (101 tys. - 500 tys. ludności).

Wpływ wyborów na sytuację w kraju postrzegany jest jednak nieco inaczej przez respondentów o odmiennych poglądach politycznych. Osoby deklarujące orientację lewicową częściej niż badani o prawicowych poglądach politycznych są zdania, że po wyborach samorządowych w kraju nastąpią zmiany na lepsze (36% wobec 28%).

W elektoratach partyjnych największymi optymistami w tym względzie są zwolennicy SLD. Połowa z nich jest skłonna zakładać, że wybory te będą miały korzystny wpływ na sytuację w kraju. W przypadku sympatyków pozostałych liczących się ugrupowań sceny politycznej oczekiwania takie żywi mniej więcej co trzeci.

Tabela 8

Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w kraju nastąpią zmiany:	Elektoraty partii politycznych					
	LPR	PO RP	PSL	PiS	Samoobrona	SLD
	w procentach					
- na lepsze	32	34	35	36	33	50
- na gorsze	10	8	9	11	4	2
Po wyborach nic się nie zmieni	38	37	24	32	47	33
Trudno powiedzieć	20	21	32	21	16	15

Niemal połowa Polaków deklaruje, że jest zadowolona z wyniku ostatnich wyborów samorządowych. Poziom akceptacji wyników głosowania jest nieco niższy niż cztery lata temu. Polacy pozostają raczej sceptyczni co do możliwości poprawy sytuacji po tych wyborach, zarówno na poziomie własnej gminy lub miasta, jak i całego kraju. Zdaniem najliczniejszej grupy badanych, wynik wyborów nie wróży zasadniczych zmian sytuacji w ich miejscowości, jednak tylko nieco mniej osób zachowuje optymizm i spodziewa się zmian na lepsze.

Opracowała
Agnieszka CYBULSKA

A N E K S

Tabela 1. 27 października odbyły się wybory samorządowe. Obywatele wybierali radnych do kilku szczebli władz samorządowych. Odbyła się również I tura wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast. Rozmawiając z ludźmi dowiadujemy się, że z różnych powodów wielu z nich nie wzięło udziału w tych wyborach. A czy Pan(i) brał(a) udział w wyborach samorządowych 27 października?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	54	46	1040
Płeć			
Mężczyźni	55	45	495
Kobiety	53	47	545
Wiek			
18-24 lat	38	62	161
25-34	48	52	186
35-44	57	43	185
45-54	58	42	211
55-64	75	25	121
65 lat i więcej	53	47	175
Miejsce zamieszkania			
Wies	63	37	381
Miasto do 20 tys.	60	40	126
20-100 tys.	53	47	204
101-500 tys.	41	59	197
501 tys.i więcej mieszk.	43	57	133
Wykształcenie			
Podstawowe	53	47	299
Zasadnicze zawodowe	49	51	273
Średnie	53	47	337
Wyższe	67	33	130
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier., inteligencja	67	33	81
Prac.umysł.niż.szczebla	57	43	96
Pracownicy fiz.-umysł.	44	56	91
Robotnicy wykwalifikowani	43	57	80
Robotnicy niewykwalifik.	41	59	34
Rolnicy	72	28	50
Pracujący na własny rach.	52	48	41
Bierni zawodowo			
Renciści	58	42	131
Emeryci	62	38	206
Uczniowie i studenci	46	54	65
Bezrobotni	40	60	128
Gospodynie domowe i inni	56	44	34
Pracuje w:			
inst. państw., publicznej	66	34	180
spółce właścicieli			
prywatnych i państwa	37	63	71
sekt. pryw. poza rolnict.	41	59	176
prywatnym gosp. rolnym	81	19	47
Dochody na jedną osobę			
Do 299 zł	53	47	143
300-399	44	56	87
400-599	59	41	175
600-800	54	46	161
Powyżej 800 zł	57	43	169
Ocena własnych war. mater.			
Złe	49	51	333
Średnie	54	46	465
Dobre	59	41	241
Udział w prakt. religijnych			
Kilka razy w tygodniu	69	31	65
Raz w tygodniu	62	38	496
1-2 razy w miesiącu	45	55	168
Kilka razy w roku	47	53	211
W ogóle nie uczestniczy	32	68	100
Poglądy polityczne			
Lewica	61	39	253
Centrum	55	45	266
Prawica	63	37	263
Trudno powiedzieć	36	64	255

Tabela 2. Dlaczego nie wziął(ęła) Pan(i) udziału w tych wyborach? Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.
 1 - W ogóle nie interesuję się polityką; 2 - Nie znałem(a) kandydatów startujących w tych wyborach;
 3 - Nie było odpowiednich kandydatów, na których mogł(a)bym zagłosować w tych wyborach; 4 - Nie mogłem(a) się zdecydować, na kogo głosować; 5 - Nie odpowiadało mi, że kampania wyborcza była zdominowana przez politykę, a zbyt mało mówiono o sprawach lokalnych; 6 - Ponieważ te wybory w gruncie rzeczy są mało ważne; to, kto wygra, praktycznie nie ma większego znaczenia; 7 - Ponieważ uważałem(a), że mój głos i tak nie będzie miał znaczenia dla wyniku wyborów; 8 - Mam dość wyborów - ciągle są jakieś wybory i niczego to nie zmienia w sytuacji ludzi i kraju

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	29	18	16	17	11	16	20	26
Płeć								
Mężczyźni	28	17	17	19	14	22	18	26
Kobiety	31	19	14	15	9	11	21	25
Wiek								
18-24 lat	42	23	10	17	12	18	20	19
25-34	33	23	19	18	13	16	19	26
35-44	26	18	18	22	11	24	23	31
45-54	26	18	20	15	8	17	23	35
55-64	8	13	9	18	18	17	34	31
65 lat i więcej	24	8	15	13	9	6	8	18
Miejsce zamieszkania								
Wies	26	14	16	14	6	10	22	23
Miasto do 20 tys.	34	25	13	10	11	15	22	28
20-100 tys.	38	19	14	19	7	17	16	22
101-500 tys.	23	23	19	19	17	24	15	26
501 tys. i więcej mieszk.	24	13	15	22	18	16	26	34
Wykształcenie								
Podstawowe	35	13	10	14	7	12	19	24
Zasadnicze zawodowe	29	24	22	24	12	17	27	31
Średnie	28	18	14	15	13	19	17	24
Wyższe	16	17	20	13	18	18	10	19
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	21	25	29	13	28	27	4	24
Prac. umysł. niż. szczebla	21	16	9	17	13	23	29	19
Pracownicy fiz.-umysł.	49	29	19	18	14	11	23	29
Robotnicy wykwalifikowani	28	19	20	12	17	27	14	27
Robotnicy niewykwalifik.	55	45	43	28	7	16	34	23
Rolnicy	13	0	14	19	0	22	34	28
Pracujący na własny rach.	30	8	24	16	15	10	8	27
Bierni zawodowo								
Renciści	24	10	5	11	7	13	23	28
Emeryci	19	5	17	15	10	9	12	23
Uczniowie i studenci	27	16	4	14	18	17	26	12
Bezrobotni	34	24	15	23	3	17	19	33
Gospodynie domowe i inni	43	35	12	18	11	0	29	34
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	28	23	30	15	21	18	27	27
spółce właścicieli	19	26	26	18	10	18	25	26
prywatnych i państwa	42	22	14	20	14	20	12	23
sekt. prywat. poza rolnict.	21	0	22	16	0	16	21	25
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	35	17	12	18	8	9	28	31
300-399	25	29	19	19	13	26	25	28
400-599	27	19	13	7	11	15	19	17
600-800	23	11	14	18	12	17	14	24
Powyżej 800 zł	23	21	15	20	19	16	18	31
Ocena własnych war. mater.								
Złe	29	16	15	15	7	16	20	29
Średnie	27	20	18	19	15	16	23	26
Dobre	33	17	12	16	9	17	12	19
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	25	19	11	10	13	4	34	30
Raz w tygodniu	31	18	16	18	13	17	21	23
1-2 razy w miesiącu	23	19	13	18	11	11	24	20
Kilka razy w roku	31	18	18	21	6	16	19	30
W ogóle nie uczestniczy	32	17	18	7	15	25	7	31
Poglądy polityczne								
Lewica	17	13	18	21	12	16	21	36
Centrum	30	22	14	23	22	10	24	27
Prawica	15	25	25	15	11	27	21	19
Trudno powiedzieć	45	15	10	12	3	15	15	23

(continued)

Tabela 2 (cd.). Dlaczego nie wziął(e)a Pan(i) udziału w tych wyborach?
 Proszę wybrać nie więcej niż trzy odpowiedzi.
 9 - Nie miał(e)a(m) czasu, musiało(a)m załatwić inne ważne sprawy w tym czasie,
 być(e)a(m) poza miejscem zamieszkania; 10 - Był(e)a(m) chory(a), jestem
 niepełnosprawny(a)

	(%)				
	9	10	Inne powody	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	15	8	0	480
Płeć					
Mężczyźni	20	9	7	0	223
Kobiety	13	20	8	0	257
Wiek					
18-24 lat	28	2	9	0	99
25-34	18	5	9	0	97
35-44	18	5	5	1	80
45-54	11	11	11	0	89
55-64	13	25	5	0	31
65 lat i więcej	4	52	3	0	83
Miejsce zamieszkania					
Wies	18	22	5	0	141
Miasto do 20 tys.	22	14	2	2	51
20-100 tys.	14	13	14	0	97
101-500 tys.	11	14	7	0	115
501 tys.i więcej mieszk.	17	7	8	0	76
Wykształcenie					
Podstawowe	8	31	6	1	141
Zasadnicze zawodowe	18	7	4	0	139
Średnie	18	10	11	0	157
Wyższe	29	5	14	0	43
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	22	7	16	0	27
Prac.umysł.hiz.szczebla	31	2	11	0	41
Pracownicy fiz.- umysł.	15	2	4	0	50
Robotnicy wykwalifikowani	24	8	11	0	46
Robotnicy niewykwalifik.	0	4	0	0	20
Rolnicy	15	14	27	0	14
Pracujący na własny rach.	10	7	0	0	20
Bierni zawodowo					
Renciści	1	38	5	0	56
Emeryci	8	43	6	0	78
Uczniowie i studenci	40	0	9	0	35
Bezrobotni	18	4	8	0	77
Gospodynie domowe i inni	0	14	0	7	15
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	14	4	10	0	61
społce właścicieli					
prywatnych i państwa	27	6	6	0	45
sekt. prywat. poza rolnict.	18	4	6	0	102
prywatnym gosp. rolnym	16	21	26	0	9
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	20	13	0	0	67
300-399	16	10	6	0	49
400-599	13	27	13	0	71
600-800	15	21	8	0	75
Powyżej 800 zł	22	11	10	0	73
Ocena własnych war. mater.					
Złe	15	16	4	1	170
Średnie	14	16	7	0	213
Dobre	22	11	16	0	97
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	10	22	11	0	20
Raz w tygodniu	20	13	7	1	186
1-2 razy w miesiącu	21	18	6	0	93
Kilka razy w roku	10	12	7	0	112
W ogóle nie uczestniczy	9	20	11	0	68
Poglądy polityczne					
Lewica	19	10	9	0	100
Centrum	16	9	9	0	118
Prawica	16	15	9	0	98
Trudno powiedzieć	14	22	6	1	163

Tabela 3. Czy głosując w wyborach do rady Pana(i) miasta/gminy kierował(a) się Pan(i) przede wszystkim osobą kandydata czy też nazwą partii, która go popierała?
1 - Kierował(a)em się przede wszystkim osobą kandydata; 2 - Kierował(a)em się przede wszystkim nazwą partii, która go popierała; 3 - Kierował(a)em się w równym stopniu osobą kandydata jak i nazwą partii, która go popiera

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	76	12	11	1	559
Płeć					
Meężczyźni	78	9	12	1	272
Kobiety	74	14	11	1	288
Wiek					
18-24 lat	65	19	15	0	61
25-34	85	7	6	2	89
35-44	84	8	7	1	105
45-54	72	13	15	0	122
55-64	70	14	13	3	90
65 lat i więcej	77	12	11	1	92
Miejsce zamieszkania					
Wies	83	5	11	0	238
Miasto do 20 tys.	80	5	15	0	75
20-100 tys.	74	14	9	3	107
101-500 tys.	72	19	8	0	82
501 tys.i więcej mieszk.	53	31	13	3	57
Wykształcenie					
Podstawowe	76	14	10	1	158
Zasadnicze zawodowe	81	8	8	3	135
Średnie	73	13	14	0	179
Wyższe	74	12	13	1	87
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	79	8	13	0	54
Prac.umysł.niz.szczebła	71	18	9	2	55
Pracownicy fiz.- umysł.	74	14	7	5	40
Robotnicy wykwalifikowani	94	0	6	0	34
Robotnicy niewykwalifik.	74	26	0	0	14
Rolnicy	90	3	8	0	36
Pracujący na własny rach.	55	10	36	0	22
Bierni zawodowo					
Renciści	82	5	13	1	75
Emeryci	72	16	11	1	128
Uczniowie i studenci	69	20	11	0	30
Bezrobotni	80	8	9	3	51
Gospodynie domowe i inni	60	23	17	0	19
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	77	11	11	1	120
spółce właścicieli	77		10	0	27
prywatnych i państwa	71	14	10	0	73
sekt. pryw. poza rolnict.	71	11	15	0	73
prywatnym gosp. rolnym	90	3	7	0	38
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	86	7	7	0	76
300-399	79	14	3	4	38
400-599	84	4	9	3	103
600-800	69	14	16	1	86
Powyżej 800 zł	73	14	13	0	96
Ocena własnych war. mater.					
Złe	77	12	8	3	163
Średnie	74	11	14	1	253
Dobre	78	13	9	0	143
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	79	11	9	1	44
Raz w tygodniu	74	10	14	1	309
1-2 razy w miesiącu	85	9	5	1	75
Kilka razy w roku	75	17	8	0	98
W ogóle nie uczestniczy	72	14	9	5	32
Poglądy polityczne					
Lewica	77	12	10	1	153
Centrum	75	11	13	1	148
Prawica	74	13	13	0	165
Trudno powiedzieć	80	11	6	3	93

Tabela 4. Czy głosując w wyborach do rady powiatu, kierował(a) się Pan(i) przede wszystkim osobą kandydata czy też nazwą partii, która go popierała?
1 - Kierował(a)em się przede wszystkim osobą kandydata; 2 - Kierował(a)em się przede wszystkim nazwą partii, która go popierała; 3 - Kierował(a)em się w równym stopniu osobą kandydata jak i nazwą partii, która go popiera

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	66	19	12	2	490
Płeć					
Meżczyźni	67	17	14	2	241
Kobiety	66	20	11	3	249
Wiek					
18-24 lat	59	32	7	2	54
25-34	73	16	8	3	78
35-44	74	14	12	1	94
45-54	65	20	14	1	108
55-64	57	21	16	6	79
65 lat i więcej	67	16	14	4	77
Miejsce zamieszkania					
Wies	73	13	11	3	235
Miasto do 20 tys.	70	16	14	0	75
20-100 tys.	64	24	11	2	94
101-500 tys.	53	27	15	4	42
501 tys.i więcej mieszk.	45	35	16	4	44
Wykształcenie					
Podstawowe	67	18	12	3	143
Zasadnicze zawodowe	74	14	8	4	121
Średnie	64	24	11	2	156
Wyższe	58	19	22	0	70
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	68	13	19	1	47
Prac.umysł.niz.szczebła	68	23	9	0	44
Pracownicy fiz.- umysł.	72	23	5	0	38
Robotnicy wykwalifikowani	76	12	11	0	28
Robotnicy niewykwalifik.	69	31	0	0	14
Rolnicy	82	9	8	2	36
Pracujący na własny rach.	50	9	40	0	19
Bierni zawodowo					
Renciści	65	16	18	2	67
Emeryci	57	23	14	5	109
Uczniowie i studenci	62	32	5	0	24
Bezrobotni	75	10	5	9	49
Gospodynie domowe i inni	59	41	0	0	16
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	73	13	14	0	101
spółce właścicieli	63	29	8	0	24
prywatnych i państwa	60	21	18	0	66
sekt. pryw. poza rolnict.	83	8	7	1	38
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	78	11	3	7	73
300-399	75	14	7	4	33
400-599	71	17	10	2	92
600-800	62	20	17	1	65
Powyżej 800 zł	60	19	19	2	76
Ocena własnych war. mater.					
Złe	67	19	10	4	141
Średnie	68	17	13	2	224
Dobre	63	21	13	2	125
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	83	10	6	1	40
Raz w tygodniu	67	15	16	3	266
1-2 razy w miesiącu	64	27	8	1	67
Kilka razy w roku	61	26	10	3	88
W ogóle nie uczestniczy	63	28	4	5	30
Poglądy polityczne					
Lewica	62	23	12	2	131
Centrum	69	16	13	1	126
Prawica	64	19	16	1	145
Trudno powiedzieć	72	15	5	7	87

Tabela 5. Czy głosując w wyborach do **sejmiku wojewódzkiego** kierował(a) się Pan(i) przede wszystkim osobą kandydata czy też nazwą partii, która go popierała?
1 - Kierował(a)em się przede wszystkim osobą kandydata; 2 - Kierował(a)em się przede wszystkim nazwą partii, która go popierała; 3 - Kierował(a)em się w równym stopniu osobą kandydata jak i nazwą partii, która go popiera

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	56	26	12	6	555
Płeć					
Meżczyźni	56	28	12	4	269
Kobiety	56	25	12	7	286
Wiek					
18-24 lat	52	34	10	4	61
25-34	59	26	9	6	89
35-44	60	25	10	6	104
45-54	60	21	15	4	122
55-64	51	30	9	10	90
65 lat i więcej	52	25	16	6	90
Miejsce zamieszkania					
Wies	59	22	9	10	236
Miasto do 20 tys.	51	32	14	3	75
20-100 tys.	63	24	12	3	107
101-500 tys.	54	27	16	3	81
501 tys.i więcej mieszk.	46	36	12	6	56
Wykształcenie					
Podstawowe	54	30	10	6	156
Zasadnicze zawodowe	62	22	10	6	135
Średnie	56	26	13	6	179
Wyższe	54	27	13	7	85
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	55	29	7	9	54
Prac. umysł. niż. szczebla	60	28	9	3	54
Pracownicy fiz.- umysł.	56	36	8	0	40
Robotnicy wykwalifikowani	72	19	9	0	34
Robotnicy niewykwalifik.	61	31	0	8	14
Rolnicy	66	11	14	9	36
Pracujący na własny rach.	50	10	36	4	22
Bierni zawodowo					
Renciści	55	25	17	3	74
Emeryci	50	30	12	8	128
Uczniowie i studenci	54	34	11	0	30
Bezrobotni	62	15	8	16	51
Gospodynie domowe i inni	42	38	9	11	19
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	59	26	9	6	119
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	58	36	6	0	27
sekt. pryw. poza rolnict.	56	24	17	3	73
prywatnym gosp. rolnym	71	11	13	5	38
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	69	15	4	11	76
300-399	70	14	6	9	38
400-599	61	22	9	7	102
600-800	48	33	15	4	86
Powyżej 800 zł	56	26	13	5	96
Ocena własnych war. mater.					
Złe	55	28	10	6	162
Średnie	59	21	13	8	250
Dobre	53	34	11	3	143
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	64	21	10	6	43
Raz w tygodniu	60	21	13	6	307
1-2 razy w miesiącu	40	44	8	8	74
Kilka razy w roku	54	29	12	5	98
W ogóle nie uczestniczy	54	36	4	6	32
Poglądy polityczne					
Lewica	53	33	10	4	153
Centrum	60	18	16	6	147
Prawica	54	28	14	4	162
Trudno powiedzieć	60	25	4	12	93

Tabela 6. Czym przede wszystkim przekonał Pana(ia) do siebie kandydat, którego poparł(a) Pan(i) w wyborach wójta/burmistrza/prezydenta miasta? Co zdecydowało, że oddał(a) Pan(i) swój głos na tego właśnie kandydata? Proszę wskazać nie więcej niż trzy odpowiedzi.
1 - Jest człowiekiem wykształconym, kompetentnym - ma odpowiednią wiedzę, kwalifikacje, które pozwoliłyby mu dobrze pełnić tę funkcję; 2 - Ma doświadczenie w pracy samorządowej; 3 - Sprawdzał się na stanowisku wójta/burmistrza/prezydenta miasta; 4 - Jest człowiekiem spoza istniejących układów, nie jest związany z dotychczasowymi władzami miasta/gminy; 5 - Mam zaufanie do sił politycznych, ugrupowania politycznego, które go popierają; 6 - Ma dobry program dla miasta/gminy; 7 - Jest człowiekiem uczciwym, nieprzekupnym; 8 - Startował(a) w wyborach jako kandydat niezależny, niezwiązany z żadną partią polityczną

	1	2	3	4	5	6	7	8
Ogółem	52	36	31	14	12	31	27	5
Płeć								
Mężczyźni	49	39	30	18	11	32	26	5
Kobiety	55	32	33	11	12	30	28	5
Wiek								
18-24 lat	47	41	41	9	10	37	32	13
25-34	51	28	39	11	9	39	19	2
35-44	60	37	30	16	15	34	21	4
45-54	53	35	28	19	13	34	33	4
55-64	52	47	33	9	11	22	28	
65 lat i więcej	48	27	23	18	11	20	31	5
Miejsce zamieszkania								
Wies	48	41	41	11	4	25	29	6
Miasto do 20 tys.	63	35	32	19	6	36	27	2
20-100 tys.	53	31	27	15	19	41	23	2
101-500 tys.	54	42	22	16	15	36	22	2
501 tys. i więcej mieszk.	54	13	15	19	33	22	35	12
Wykształcenie								
Podstawowe	46	40	37	13	5	28	27	3
Zasadnicze zawodowe	52	28	35	10	7	33	22	4
Średnie	57	38	30	16	15	31	32	6
Wyższe	55	35	20	19	22	34	25	6
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	52	39	20	19	22	36	21	3
Prac. umysł. niż. szczebla	61	41	35	11	21	38	27	5
Pracownicy fiz.- umysł.	60	33	46	16	2	27	27	0
Robotnicy wykwalifikowani	55	34	29	15	13	50	28	0
Robotnicy niewykwalifik.	33	47	34	2	5	58	35	0
Rolnicy	44	30	42	12	7	23	40	8
Pracujący na własny rach.	47	36	27	21	7	5	23	3
Bierni zawodowo								
Renciści	53	45	35	14	6	23	21	2
Emeryci	52	32	25	17	13	24	32	5
Uczniowie i studenci	33	40	35	12	17	46	27	0
Bezrobotni	57	29	40	12	7	35	24	10
Gospodynie domowe i inni	66	25	15	7	3	34	18	0
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	58	38	26	15	20	36	23	5
spółce właścicieli	50	49	53	8	15	31	45	0
prywatnych i państwa	48	38	31	16	8	35	21	0
sekt. prywat. poza rolnict.	51	26	40	10	6	30	35	7
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	61	33	47	8	3	24	28	4
300-399	31	30	41	10	18	26	32	0
400-599	54	43	37	17	5	35	26	2
600-800	64	35	26	20	16	28	29	2
Powyżej 800 zł	55	35	24	16	17	30	22	6
Ocena własnych war. mater.								
Złe	51	37	33	17	7	35	22	3
Średnie	51	32	29	12	11	26	31	5
Dobre	56	41	34	15	17	34	26	6
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	54	29	30	7	12	20	24	2
Raz w tygodniu	54	37	33	15	10	30	28	4
1-2 razy w miesiącu	46	41	24	10	16	34	22	9
Kilka razy w roku	51	31	33	18	14	34	22	4
W ogóle nie uczestniczy	46	34	32	20	12	35	26	11
Poglądy polityczne								
Lewica	55	39	29	17	19	31	31	7
Centrum	54	40	35	12	10	32	25	5
Prawica	52	32	31	15	11	29	28	3
Trudno powiedzieć	47	29	32	12	3	31	22	3

(continued)

Tabela 6 (cd.). Czym przede wszystkim przekonał Pana(ia) do siebie kandydat, którego poparł(a) Pan(i) w wyborach wojta/burmistrza/prezydenta miasta? Co zdecydowało, że oddał(a) Pan(i) swój głos na tego właśnie kandydata? Proszę wskazać nie więcej niż trzy odpowiedzi.
 9 - Sukces w wyborach tego kandydata daje szansę na poprawę losu ludzi takich jak ja; 10 - Spośród kandydatów, na których mogli(a)byśmy głosować, tylko on (ona) miał(a) szansę na zwycięstwo;
 11 - Głosowałem(a) na tę osobę, aby uniemożliwić wybór innego kandydata; 12 - Przekonałi mnie znajomi, rodzina; 13 - Nie kierowałem(a) się niczym szczególnym, była to decyzja chwili

	(%)						
	9	10	11	12	13	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	14	6	8	5	3	1	553
Płeć							
Mężczyźni	14	5	6	6	3	0	270
Kobiety	14	7	9	5	3	1	283
Wiek							
18-24 lat	17	14	7	4	2	0	61
25-34	18	6	11	9	1	0	86
35-44	15	5	9	2	3	1	105
45-54	7	6	9	4	0	0	120
55-64	12	5	4	6	1	1	90
65 lat i więcej	16	4	5	8	6	2	91
Miejsce zamieszkania							
Wies	11	6	7	7	3	1	237
Miasto do 20 tys.	18	10	7	7	2	0	72
20-100 tys.	13	5	12	7	5	1	105
101-500 tys.	19	5	4	1	2	1	82
501 tys. i więcej mieszk.	13	8	9	7	4	0	57
Wykształcenie							
Podstawowe	13	6	6	12	3	1	156
Zasadnicze zawodowe	18	5	10	4	5	0	132
Średnie	13	8	4	2	3	1	178
Wyższe	9	4	14	3	1	0	87
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	6	4	12	4	0	0	54
Prac. umysł. niż. szczebla	11	4	12	2	3	0	54
Pracownicy fiz. - umysł.	25	7	5	3	3	0	38
Robotnicy wykwalifikowani	22	0	0	7	0	0	33
Robotnicy niewykwalifik.	17	13	0	11	0	0	14
Rolnicy	0	14	8	6	3	2	36
Pracujący na własny rach.	26	5	10	6	4	0	22
Bierni zawodowo							
Renciści	9	5	8	12	2	1	73
Emeryci	15	5	5	5	5	2	128
Uczniowie i studenci	18	19	10	0	4	0	30
Bezrobotni	10	5	11	5	2	0	51
Gospodynie domowe i inni	20	9	8	5	5	0	19
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	10	3	12	2	2	0	120
spółce właścicieli	13	4	0	12	0	0	27
prywatnych i państwa	27	4	0	4	2	0	68
sekt. pryw. poza rolnict.	0	13	12	10	0	1	38
prywatnym gosp. rolnym							
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	13	10	8	2	4	1	75
300-399	30	8	3	11	0	0	38
400-599	9	8	10	4	3	0	101
600-800	10	0	8	9	5	0	86
Powyżej 800 zł	17	6	8	2	2	1	94
Ocena własnych war. mater.							
Złe	13	6	7	6	4	1	160
Średnie	16	5	8	6	4	1	250
Dobre	9	8	7	5	0	1	143
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	17	5	9	8	7	2	43
Raz w tygodniu	12	7	7	4	4	1	305
1-2 razy w miesiącu	12	4	12	9	3	1	75
Kilka razy w roku	18	7	6	3	0	0	98
W ogóle nie uczestniczy	6	5	0	9	0	0	31
Poglądy polityczne							
Lewica	13	5	2	5	5	0	150
Centrum	16	0	10	4	1	1	147
Prawica	11	0	9	7	2	0	162
Trudno powiedzieć	16	0	9	6	4	2	93

Tabela 7. Czy spodziewa się Pan(i), że po wyborach samorządowych w Pana(i) mieście/gminie nastąpią zmiany:

(%)

	na lepsze	na gorsze	Nic się nie zmieni	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	39	4	43	14	1042
Płeć					
Mężczyźni	39	4	43	14	497
Kobiety	38	6	42	14	545
Wiek					
18-24 lat	39	4	41	16	161
25-34	33	3	52	12	188
35-44	44	5	43	8	185
45-54	45	2	40	13	211
55-64	36	7	44	13	121
65 lat i więcej	34	7	37	22	175
Miejsce zamieszkania					
Wieś	44	5	36	15	382
Miasto do 20 tys.	39	8	44	9	126
20-100 tys.	40	2	43	16	204
101-500 tys.	31	4	51	15	197
501 tys.i więcej mieszk.	33	5	48	13	133
Wykształcenie					
Podstawowe	37	7	37	19	299
Zasadnicze zawodowe	40	3	46	11	275
Średnie	41	4	41	14	337
Wyższe	35	4	53	9	130
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	38	6	53	3	81
Prac.umysł.niż.szczebla	45	0	41	13	96
Pracownicy fiz.- umysł.	40	2	48	10	91
Robotnicy wykwalifikowani	45	2	43	11	80
Robotnicy niewykwalifik.	23	4	67	5	34
Rolnicy	49	0	36	15	50
Pracujący na własny rach.	37	2	40	22	43
Bierni zawodowo					
Renciści	38	5	38	19	131
Emeryci	38	7	37	18	206
Uczniowie i studenci	33	2	43	23	65
Bezrobotni	35	10	43	12	128
Gospodynie domowe i inni	34	5	50	11	34
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	46	3	42	9	180
społce właścicieli	34	3	59	4	71
prywatnych i państwa	36	2	47	14	178
sekt. prywat. poza rolnict.	52	0	31	16	47
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	39	8	44	10	143
300-399	37	2	46	15	87
400-599	43	4	41	11	177
600-800	37	4	43	16	161
Powyżej 800 zł	37	5	44	14	169
Ocena własnych war. mater.					
Złe	35	4	49	12	333
Średnie	38	4	44	15	467
Dobre	45	7	32	15	241
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	39	15	29	18	65
Raz w tygodniu	42	3	44	10	498
1-2 razy w miesiącu	39	4	43	14	168
Kilka razy w roku	35	4	44	17	211
W ogóle nie uczestniczy	27	7	41	26	100
Poglądy polityczne					
Lewica	41	6	39	14	253
Centrum	41	5	44	11	266
Prawica	40	4	43	13	263
Trudno powiedzieć	33	3	45	18	257